

Att samtala med barn

Kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården



Alla kan prata med barn.

Alla kan också utveckla sin förmåga att prata med barn.

Varför samtal med barn?

För att:

- **Säkerställa barnets rätt till delaktighet**
- **Säkra kvaliteten i det arbete som utförs**
- **Stärka och utveckla barnet**



Kunskapsstödet utgångspunkter

Riktat sig till alla inom socialtjänst, hälso- och sjukvård och tandvård som har samtal med barn

En bas, allmän orientering, inspiration, något att utgå ifrån – men räcker inte

Bred, generell och grundläggande – allt därmed inte relevant för alla sammanhang och situationer

Den enskilda professionelle måste göra en egen bedömning av vad som är relevant eller ej

Upplägg

- Löpande text med stöd och resonemang utifrån bästa tillgängliga kunskap.
- Varvas med praktiska och konkreta förslag och exempel.

- **Praktiska exempel på hur man kan fråga och uttrycka sig i samtal med barn**

***Nu när jag berättar vad som ska hända ser jag på dig att du blir rädd och ledsen. Är det så?
Berätta, vad är det som gör dig rädd och ledsen?***



Jag vill verkligen förstå hur det är för dig. Det är därför jag frågar så mycket. Hur kommer det sig att du inte pratar så mycket idag?



- **Reflekterande frågor att som professionell ställa sig**

Fundera över tillfällena då du har hindrats att samtala med ett barn och vad det då har berott på.



Vad vet barnet om den process och det sammanhang som samtalet är en del av?



- Exempel på sådant barn har uttryckt om sina erfarenheter av samtal inom vård och omsorg

Min läkare kunde noggrant beskriva vad som skulle hända, och då fick jag inga vilda fantasier. Att vara förberedd på vad som ska hända gör mig mindre rädd och orolig. (Flicka med lång erfarenhet från hälso- och sjukvården).



Om du inte är ärlig mot mig så kan du inte tro att jag kommer sitta här och vara ärlig mot dig. (Ungdom, med erfarenhet från socialtjänsten).



- **Tips på litteratur och material för mer specifik och fördjupad kunskap**

Mer om att se, våga fråga och agera gällande barns utsatthet se www.tidigatecken.nu [4] samt *Barn som far illa eller riskerar fara illa* [11].



Tre olika typer av samtal

Informerande

- En grundläggande förutsättning för delaktighet
- Vad händer, vad har hänt, vad kommer att hända

Stödjande

- Alla kan komma att ha ett stödjande samtal
- Bekräfta barnet på ärligt vis

Utredande

- Inrikta sig på barnets egna erfarenheter
- Även utredande samtal är stödjande

Samtalets gång

Förberedelser

- Förbereda sig själv. Förbereda barnet.

Inledning

- Beskriva syftet och ramen för samtalet

Avslutning

- Sammanfattning
- Vad händer efteråt?





Barns delaktighet kan se olika ut

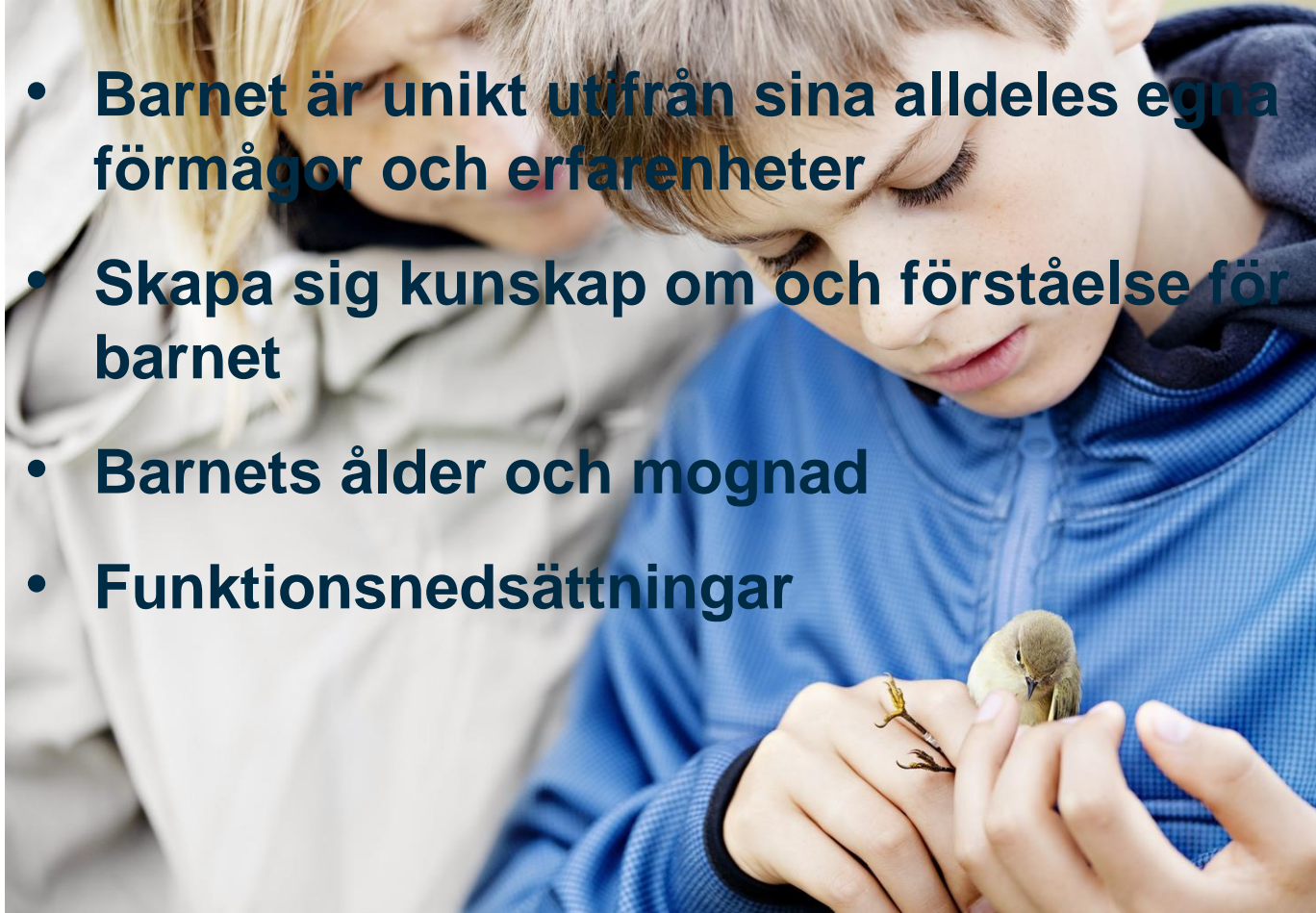
- **Barnet ska ges möjlighet till delaktighet, inte pressas till det**
- **Barnet ska kunna vara med och påverka hur de ska vara delaktiga**
- **Olika grader, olika former av delaktighet**

Medan jag pratar med din mamma kan du fundera på om det är något särskilt du vill veta om sjukdomen. Om du inte vill fråga själv kan du skriva det på en lapp eller be mamma att fråga åt dig.



Lyhördhet inför barnets förmågor och erfarenheter

- Barnet är unikt utifrån sina alldeles egna förmågor och erfarenheter
- Skapa sig kunskap om och förståelse för barnet
- Barnets ålder och mognad
- Funktionsnedsättningar



Jag blir arg. Att dom inte förstår. Jag kan ju, jag vill ju visa det, men dom ser inte. (Flicka med fysisk funktionsnedsättning)





Vara snäll – skapa en förtroendefull relation

Barns erfarenheter visar på vikten av att vara snäll

Forskning visar på vikten av en förtroendefull relation

Hur gör man?

- Hellre glad och peppande än sur och dömande
- Empatisk, ärlig, varm och personlig
- Sätta barnet i centrum
- Skapa ett lugn
- Minska maktobalansen

***Man kan ju alltid börja med: "Hur mår du?",
"Hur har dagen varit?". Det behöver inte vara
jättemycket. Bara så att man känner, jamen, lite
mer normalt prat som typ människa till
människa, istället för vuxen till barn. (Ungdom
med erfarenhet från socialtjänsten)***



Att genomföra samtalet – tekniker, metoder, förhållningssätt



- Ge barnet möjlighet att fritt beskriva sina erfarenheter och upplevelser
- Skapa en rytm, ett flyt
- Öppna frågor. Slutna frågor. Sammanfattningar. Reflektioner och beskrivningar. Verbaliseringar. Material och verktyg.

Andra barn har berättat för mig att det kan vara svårt att prata med kompisar om sin mammas sjukdom. Hur tycker du att det är?

Fortsätt. Berätta mer.



Samtalet med barnet i relation till föräldrarna



- Föräldrarna tydligt närvarande, vare sig de är i rummet eller ej
- Föräldrarna en viktig resurs för barnets trygghet
- Föräldrarna kan hindra barnets fria beskrivningar
- Även föräldrarnas delaktighet är i olika grader

Det är en trygghet att föräldrarna är med. Jag vill ha dom som extrastöd. Dom kan lägga till sånt som jag har glömt och vara med i viktiga beslut. Som patient får man ibland stå på sig – då är det bra att föräldrarna är med. (Flicka, 14 år, med lång och intensiv kontakt med hälso- och sjukvården).



Det är mycket lättare att prata om inte föräldrarna är med, för då kan man säga som det är och då behöver man inte titta på föräldrarna och se om de blir arga. (Ungdom med erfarenhet från socialtjänsten)



Att samtala med barn – om sexuella övergrepp och människohandel

Thomas Jonsland
Maj 2019

Alla samtal med barn inom vård och omsorg kan komma att handla om sexuella övergrepp eller människohandel.

Därför behöver man vara förberedd.

Bilagan kan vara en del av en grundläggande förberedelse.

Stöd både för samtal om sexuella övergrepp och människohandel.

Tydligt fokus på sexuella övergrepp.

För kompletteringar rörande människohandel se material från *Nationellt metodstödsteam (NMT)* samt Socialstyrelsens vägledning *Barn i internationell människohandel och exploatering*.

Bakgrundsinformation

- Olika former av sexuella övergrepp och människohandel
- Omfattning
- Reaktioner, symptom och konsekvenser

Olika skeden – olika förhållningsätt

- Olika mycket är känt om övergreppen
- Olika länge sedan övergreppen ägde rum

När ingen misstanke finns

Hitta sätt att förmedla - *Här går det att berätta!*

- Genom sådant som finns synligt och tillgängligt i väntrum och besöksrum
- Genom hur man frågar och uttrycker sig gentemot barnet

När viss anledning till misstanke finns

Ibland föra sexuella övergrepp på tal när misstanken är vag eller inte alls finns. Varför?

- Barn berättar sällan spontant
- Vanligt att barn är multiutsatta
- Visa – *Här går det att berätta!*

Många barn råkar ut för att någon som de inte känner pratar med dem om sex på internet eller i mobilen, eller ber om eller skickar bilder. Har du hört talas om det? Vad tänker du om det?



Vid misstanke om sexuella övergrepp

Misstankar om sexuella övergrepp uppstår ofta i samband med ett samtal om något helt annat

Göra tydligt för barnet att man i och med det behöver ändra syftet med samtalet

Ibland bygger misstankarna på information från annat håll - viktigt att för barnet vara tydlig med var misstankarna kommer ifrån

Inför eventuell anmälan till socialtjänsten

Skyldighet att genast göra en anmälan vid misstanke om att ett barn far illa

Skaffa sig tillräcklig information från barnet för att kunna avfärda eller konstatera misstanken

Enbart ställa frågor som är relevanta utifrån yrkesroll och sammanhang

Inte tysta barnet – inte heller uppmuntra att berätta utöver vad som är relevant

Du, det är väldigt bra att du har berättat det här för mig. Jag tycker det är så modigt gjort. Du kommer behöva berätta det här igen och mer noggrant för socialsekreteraren och polisen. Därför behöver du inte berätta mer för mig nu, om du inte vill, förstås.



Samtal om anmälan till socialtjänsten eller polisen

Om den professionella gjort bedömningen att anmäla:

- **Genom information och samtal motivera barnet att samtycka**
- **Informera barnet om att anmälan kommer genomföras**
- **Informera barnet om vad en anmälan innebär**
- **Ge barnet möjlighet att ställa frågor och reflektera kring informationen**

Samtal inom socialtjänstens barnavårdsutredningar

Väsentligt annorlunda än annars inom vård och omsorg

Syftet är att få en mer fördjupad och uttömmande information om barnets situation, för att kunna göra en bedömning av barnets behov av stöd och skydd

Samtal med barnet kan genomföras både före, under och efter en brottsutredning

Samarbete mellan socialtjänsten och de brottsutredande myndigheterna är central

När barnet berättar

Av särskild betydelse att uppfattas som snäll och skapa en förtroendefull relation

Barnet ofta rädd för att den professionelle inte ska tro på det och inte orka ta emot det barnet berättar

Att prata om sexuella övergrepp upplevs ofta som privat, intimt och utelämnande

Ge information och sätt övergreppen i ett sammanhang

- Om hur vanligt det är att uppleva skuld och skam
- Om hur förövarens strategier vanligen kan se ut
- Om vanliga reaktioner och konsekvenser av sexuella övergrepp

Jag har träffat andra barn som har varit med om det som du beskriver. Flera av dem har sagt precis som du, de har trott att det är deras eget fel. Men jag vill säga till dig att när någon har gjort något sådant här mot dig så kan det aldrig vara ditt fel.



Krisstöd vid akut händelse

Viktiga principer vid krisomhändertagande

- Förstärka barnets känsla av säkerhet och trygghet
- Stärka barnets känsla av hopp

Krisstöd i avslöjandeskedet

- **Sortera i vad som sker och vad som är barnets behov just nu**
- **Fokusera på måendet, mindre på själva övergreppen**

När barnet berättar - efteråt

Kan komma upp långt senare – efter brottsutredning och behandling

Upplevas som akut för den professionell, men inte alls vara det för barnet

Stanna upp i det barnet berättar

Fokus på hur barnet förhåller sig till övergreppet idag och hur mycket det har behov av att prata om det

Beskriva att känslor och tankar av sexuella övergrepp kan komma och gå

Poängtera att hjälp finns att få, tex ungdomsmottagning, BUP eller Bris

Kunskapsstödet etc

- Nytt tema på Kunskapsguiden.se "Samtal med barn"
- Ppt-presentation för arbetsledare
- Mindre affisch
- Info-blad
- Socialstyrelsens pod "På djupet"
- Äldre kunskapsstödet "Bedöma barns mognad för delaktighet"

Ladda ner! Beställ! Sprid!

Att samtala med barn

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2018/2018-11-14>

Ladda ner gratis

Beställa för 125 kr

Sprid!

Utvärdera föreläsningen!

www.menti.com

Kod: 643067

Se:

www.socialstyrelsen.se

Kunskapsguiden.se

Mejla gärna! Thomas.jonsland@socialstyrelsen.se